

บทที่ 2

แนวความคิดเกี่ยวกับธุรกิจสวนส้มและหลักการบัญชีที่ใช้ศึกษา

ลักษณะทั่วไปของธุรกิจ สวนส้ม

การประกอบธุรกิจสวนส้มเป็นธุรกิจที่น่าสนใจโดยมีวัตถุประสงค์หลักในการผลิตส้มเพื่อจำหน่ายเป็นการค้า เนื่องจากส้มเป็นไม้ผลที่สร้างผลผลิตให้กับผู้ปลูกเป็นระยะเวลาานหลายปี จึงมีการขยายการเพาะปลูกเพื่อทำการค้ากันมากขึ้นในปัจจุบัน การทำธุรกิจสวนส้มนั้น ผู้ปลูกจำเป็นต้องมีเงินทุนสำหรับลงทุนในช่วงปีที่ 1 - 2 ซึ่งเป็นช่วงที่ต้นส้มยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่จึงยังไม่สามารถให้ผลผลิตได้ การปลูกโดยทั่วไปส้มจะเริ่มให้ผลผลิตได้ในปีที่ 3 โดยการออกดอกของส้มแต่ละสายพันธุ์เมื่อแตกยอดอ่อนก็จะเริ่มออกดอกรุ่นแรกมีผลขนาดลูกมะนาวแล้วจะเริ่มแตกยอดอ่อนและออกดอกรุ่น 2 ต่อไป รุ่น 2 มีขนาดเท่ามะนาวก็จะเริ่มแตกยอดอ่อนแล้วออกดอกรุ่น 3 ต่อไป แต่เกษตรกรผู้ปลูกส้มจะนิยมเอาไว้ 2 รุ่น ต้นส้มจะไม่โทรม โดยเด็ดดอกรุ่น 3 ทั้งทั้งหมด และผลผลิตที่ได้รับจะเป็นรายได้สำคัญของธุรกิจนี้ ซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ การดูแลบำรุงรักษาส้มให้มีความสมบูรณ์ ปลอดภัยจากโรคและแมลงศัตรูพืช รวมถึงเงินทุนของเจ้าของสวนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาสวนส้มเป็นไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นส่วนช่วยให้ผลผลิตมีคุณภาพ รสชาติดีเป็นที่ต้องการของตลาด ดังนั้นผู้ที่ลงทุนเริ่มแรกจะต้องมีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับลักษณะของสายพันธุ์ส้มแต่ละประเภทก่อนที่จะทำการเพาะปลูกเพื่อให้ได้สายพันธุ์และผลผลิตตรงกับที่ต้องการ

สายพันธุ์ส้มที่นิยมปลูกเป็นการค้าในปัจจุบัน

ส้มเขียวหวาน (ส้มผิวทอง) มีลักษณะผิวเปลือกสีทอง ผิวเรียบ สีผิวสม่ำเสมอ รสหวานอมเปรี้ยว เล็กน้อย น้ำน้ำ เปลือกอ่อน ปอกเปลือกง่าย

ส้มฟรุ้งมอด้ มีลักษณะสีส้มแดง ผิวขรุขระ รสชาติเข้มข้นหวานอมเปรี้ยว โดยออกทางเปรี้ยว มากกว่า เปลือกผลหนาและเหนียว มีกลิ่นหอม

⁷ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2542.

ส้มสายน้ำผึ้ง มีลักษณะผิวเรียบสีเหลือง เปลือกบาง รสหวานอมเปรี้ยวเล็กน้อย ชางนึ่ม
 ปอกเปลือกง่ายไม่ติดเปลือก

ส้มโอเขียนสวีท เป็นส้มสายพันธุ์ใหม่ที่กำลังออกสู่ตลาด มีลักษณะลูกใหญ่ รสหวาน

ขั้นตอนเกี่ยวกับการทำสวนส้ม

ในการลงทุนทำสวนส้มโดยทั่วไป เริ่มแรกผู้ปลูกจำเป็นต้องมีการจัดหาที่ดินและเครื่องจักรอุปกรณ์ต่าง ๆ จัดเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูก ตลอดจนวางแผนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สมบูรณ์เป็นที่ต้องการของตลาด ดังนั้นผู้ลงทุนควรมีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนในการทำสวนส้มที่ปฏิบัติกันทั่วไป มีรายละเอียดดังนี้

การจัดหาที่ดินและเครื่องจักรอุปกรณ์

การเพาะปลูกส้มเริ่มแรกจำเป็นต้องมีการจัดหาที่ดินเพื่อใช้ในการเพาะปลูก โดยอาจจะทำการซื้อหรือเช่าจากผู้อื่น พื้นที่บริเวณเพาะปลูกควรมีแหล่งน้ำที่เพียงพอ และมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการปลูกส้ม ซึ่งจะช่วยให้ต้นส้มสามารถเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังต้องมีการจัดเตรียมเครื่องจักรอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต้องใช้ในการทำสวนส้ม เช่น เครื่องสูบน้ำ ระบบน้ำ เครื่องพ่นยา เครื่องตัดหญ้า กรรไกรตัดกิ่ง มีด จอบ เสียม เป็นต้น

การจัดเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูก

การปลูกส้มจำเป็นต้องมีการเตรียมพื้นที่ให้เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก โดยอาจจะต้องมีการไถปรับแต่งพื้นที่ กำจัดวัชพืช ปรับสภาพดินให้สมบูรณ์ มีการจัดแบ่งแปลงและคำนวณต้นกล้าที่จะใช้ปลูกในแต่ละแปลง เพื่อที่จะได้เตรียมแปลงและหลุมปลูกไว้ ซึ่งในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องใช้ทั้งแรงงานคนและรถแทรกเตอร์เข้าช่วยเพื่อความรวดเร็ว

การจัดเตรียมพันธุ์ต้นกล้า

กิ่งพันธุ์ส้มผู้ปลูกสามารถจัดซื้อได้จากสวนอื่นที่มีการจำหน่ายกิ่งพันธุ์ส้ม หรืออาจจะซื้อสายพันธุ์มาจากทั้งในและนอกประเทศแล้วนำมาขยายพันธุ์เพื่อปลูกเอง เช่น การเสียบยอด การตอน การติดตา และการเพาะเมล็ด เป็นต้น สำหรับสวนส้มธรรมชาติมีการเพาะพันธุ์ต้นกล้าจากเดิมที่ปลูกด้วยกิ่งตอนเปลี่ยนมาเป็นการใช้ต้นตอของส้มชนิดอื่นมาทำการติดตาและเสียบยอดพันธุ์ดีแทน ซึ่งจะช่วยให้ต้นส้มมีอายุยืนและติดผลดีขึ้น

การปลูกส้ม

ระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกส้มควรเป็นช่วงฤดูฝน ซึ่งเป็นช่วงที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของพืชโดยทั่วไป เพราะสภาพอากาศค่อนข้างชุ่มชื้นจะทำให้ต้นส้มตั้งตัว และเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว การปลูกจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานคน โดยนำกิ่งพันธุ์ที่เตรียมไว้ปลูกลงตรงกลางหลุมแล้วกลบดินให้แน่น รดน้ำให้ชุ่ม และควรจะหาไม้หลักมาปักยึดกับลำต้นเพื่อป้องกันลมพัดต้นโยก

การดูแลรักษา

เมื่อมีการลงทุนเพาะปลูกส้มไปแล้วมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องดูแลอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด เนื่องจากส้มเป็นไม้ผลที่มีแมลงศัตรูพืชคอยรบกวนและต้องการน้ำอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้ปลูกควรจะนำความรู้ทางวิชาการเกษตรเข้ามาช่วย เพื่อที่จะได้บำรุงรักษาอย่างถูกวิธี ทำให้ต้นส้มมีความสมบูรณ์สามารถให้ผลผลิตได้ดี ดังนั้นการปลูกส้มให้ประสบความสำเร็จผู้ปลูกจำเป็นต้องคำนึงถึงการดูแลรักษาที่สำคัญหลัก ๆ ดังนี้

1. การให้น้ำ ส้มเป็นไม้ผลที่ฉ่ำน้ำจึงมีความจำเป็นมากที่ต้องให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงที่เริ่มปลูกใหม่ ๆ และในช่วงฤดูแล้ง ถ้าหากปล่อยให้ส้มขาดน้ำจะทำให้ต้นโทรมโรคละและแมลงสามารถเข้าทำลายได้โดยง่าย อีกทั้งยังส่งผลให้ผลผลิตที่ได้ขาดความสมบูรณ์จำหน่ายไม่ได้ราคาหรือไม่สามารถจำหน่ายได้ ดังนั้นผู้ปลูกจะต้องมีการจัดหาแหล่งน้ำที่สามารถนำมาใช้ได้ตลอดอายุของการเพาะปลูก โดยอาจจะทำการขุดอ่างเก็บน้ำไว้ในบริเวณพื้นที่เพาะปลูกเพื่อกักน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี วิธีการให้น้ำในการทำสวนส้มมีหลายวิธีด้วยกัน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสภาพพื้นที่ในการเพาะปลูก เช่น การให้น้ำทางสายยาง การใช้เรื่อรดน้ำ และการให้น้ำโดยระบบสปริงเกอร์ เป็นต้น สำหรับสวนส้มธนาธรซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกอยู่ในสภาพพื้นที่ดอนพื้นที่การเพาะปลูกมีบริเวณกว้างมาก มีวิธีการให้น้ำโดยระบบสปริงเกอร์แบบ Overhead Sprinkler ซึ่งเป็นวิธีการให้น้ำโดยใช้หัวพ่นน้ำขนาดใหญ่พ่นเหนือพุ่มต้น หรือที่เรียกว่าเป็นแบบฝนเทียม เมื่อสปริงเกอร์หมุนไปในแต่ละรอบสามารถให้น้ำต้นส้มได้พื้นที่เป็นไร่และมีความสวยงามมาก

2. การใส่ปุ๋ย การเจริญเติบโตของต้นส้มจำเป็นต้องอาศัยปุ๋ยเพื่อเพิ่มธาตุอาหารที่มีอยู่ในดิน ซึ่งปุ๋ยที่สามารถใช้ได้มีทั้งประเภทปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี การใส่ปุ๋ยควรใส่ในปริมาณที่พอเหมาะ โดยปุ๋ยคอกควรใส่ตั้งแต่เริ่มปลูกและใส่ทุก ๆ 4 เดือน ส่วนปุ๋ยเคมีควรใส่ประมาณ 3 เดือนต่อครั้ง

อัตราและปริมาณการให้ปุ๋ยขึ้นอยู่กับธาตุอาหารที่มีอยู่ในดินที่ใช้ในการเพาะปลูกและลักษณะภายนอกของต้นส้มที่มีการเปลี่ยนแปลง

3. การกำจัดวัชพืช แหล่งปลูกส้มโดยทั่วไปมักจะมีปัญหาในเรื่องของวัชพืชที่คอยแย่งน้ำและอาหารจากต้นส้ม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นวัชพืชจำพวกหญ้า ถ้าหากมีปริมาณมากเกินไปจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อต้นส้ม ทำให้ต้นส้มเติบโตช้าและยังเป็นแหล่งสะสมของโรคและแมลงศัตรูพืช ดังนั้นผู้ปลูกจึงต้องคอยกำจัดและควบคุมวัชพืชอยู่เสมอให้อยู่ในระดับปริมาณที่พอเหมาะ โดยปกติทั่วไปแล้ววิธีการกำจัดวัชพืชนิยมใช้เครื่องตัดหญ้าซึ่งมีทั้งแบบสะพายไหล่และแบบล้อเดิน หรือใช้มีดดายหญ้ามากกว่าใช้สารเคมี เพราะสารเคมีบางประเภทอาจมีอันตรายต่อระบบการเจริญเติบโตของต้นส้มได้

4. การตัดแต่งกิ่ง การตัดแต่งกิ่งเป็นการช่วยให้ต้นส้มเหลือเฉพาะกิ่งที่มีลักษณะสมบูรณ์เพื่อที่จะช่วยให้ต้นส้มสามารถนำอาหารไปเลี้ยงกิ่งที่สมบูรณ์ได้อย่างเต็มที่ การตัดแต่งกิ่งจะต้องคำนึงถึงลักษณะของทรงพุ่ม โดยจะต้องทำการตัดกิ่งที่ไม่ดี ฉีกขาด กิ่งแขนง กิ่งขนาดเล็ก ๆ ที่ไม่สมบูรณ์ หรือกิ่งที่เป็นโรคเพื่อให้พุ่มต้นมีลักษณะโปร่งพอเหมาะ การตัดแต่งกิ่งควรจะต้องทำทุก ๆ ปี โดยเฉพาะช่วงหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้นซึ่งเป็นช่วงที่ต้นส้มต้องการสารอาหารเพื่อแตกกิ่งก้านใหม่ต่อไป

5. การค้ำกิ่ง ในช่วงระยะที่ส้มติดผลส้มจะมีน้ำหนักของผลมาก จึงทำให้กิ่งส้มอาจเกิดการหัก ฉีกขาด โดยเฉพาะกิ่งที่มีการติดผลมาก จึงต้องทำการค้ำกิ่งเพื่อช่วยรองรับน้ำหนักของผลส้ม ป้องกันการหักและฉีกขาดของกิ่ง การค้ำกิ่งนิยมใช้ไม้รวกทำเป็นง่ามเพื่อค้ำยันกิ่งกับพื้นดิน และอาจใช้เชือกมัดกิ่งติดกับไม้รวกเพื่อป้องกันกรณีมีลมพัดแรงก็จะดียิ่งขึ้น

6. การกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ในธรรมชาติของการปลูกไม้ผลย่อมมีโรคและแมลงคอยรบกวน ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำจัดโดยการฉีดพ่นด้วยสารเคมี ยาฆ่าแมลง สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชต่าง ๆ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคและแมลงที่จะเข้าทำลายต้นส้มจนเกิดความเสียหาย พืชตระกูลส้มมีโรคและแมลงที่เป็นศัตรูสำคัญ เช่น โรคแคงเกอร์ โรคยางไหล โรคใบแก้ว และแมลงประเภทหนอนกินใบส้ม เพลี้ยไฟส้ม เป็นต้น

การเก็บเกี่ยวผลผลิต

การปลูกส้มโดยทั่วไปนิยมให้ส้มติดดอกออกผลเมื่อมีอายุได้ประมาณ 3 ปี โดยส้มจะใช้ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มออกดอกถึงบานประมาณ 1 เดือน และผลส้มจะเริ่มเก็บได้เมื่อมีอายุประมาณ 8-9 เดือนนับจากดอกบาน การเก็บเกี่ยวผลผลิตมักนิยมใช้วิธีปลิดผลโดยใช้แรงงานคน เพื่อที่จะช่วยไม่ให้ส้มเกิดการบอบช้ำเสียหาย อีกทั้งยังสามารถช่วยคัดเลือกผลน่าเสียด ออกไปได้ในระดับหนึ่ง และการเก็บผลส้มผู้เก็บจะต้องพิจารณาด้วยว่าส้มผลใดถึงเวลาที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ และควรเก็บก่อน เพราะส้มไม่จำเป็นต้องเก็บเกี่ยวทีเดียวทั้งต้นพร้อมกัน

หลักการบัญชี

แนวความคิดเกี่ยวกับข้อมูลทางการบัญชี

การประกอบธุรกิจในปัจจุบันเป็นยุคที่ต้องมีการแข่งขัน ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งสภาพแวดล้อมภายในกิจการและภายนอก ดังนั้นผู้บริหารจึงควรมีการวางแผน เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และควรมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจเอง ในการวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจของผู้บริหารนี้จะต้องอาศัยข้อมูลทางการบัญชีประกอบการพิจารณา ดังนั้นข้อมูลทางการบัญชีนี้จึงมีความสำคัญมากที่สุดต่อการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร ทั้งนี้การเงินจะต้องมีการจัดทำอย่างถูกต้อง เชื่อถือได้ และเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (Generally Accepted Accounting Principles) ข้อมูลทางการบัญชีไม่เพียงแต่จะมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารกิจการเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์ต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ลงทุน สถาบันการเงิน เจ้าหนี้ ผู้ที่สนใจจะลงทุน รัฐบาล และหน่วยงานราชการ เป็นต้น ซึ่งผู้ใช้งบการเงินเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางการบัญชีเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจ

ในการจัดทำบัญชีผู้จัดทำจะต้องมีหลักการบัญชีที่ใช้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ในการรวบรวม จัดบันทึก จำแนกข้อมูล ตลอดจนการสรุปผล และการนำเสนออย่างมีรูปแบบ โดยการเลือกใช้วิธีการบัญชีใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมต่อลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจนั้น ๆ ถ้าหากผู้บริหารกิจการเลือกใช้หลักปฏิบัติใดแล้วควรใช้วิธีนั้นในทุกกรอบระยะเวลาบัญชีตามหลักความสม่ำเสมอ จึงจะทำให้สามารถเปรียบเทียบฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการในรอบระยะเวลาบัญชีที่ต่างกันได้ และจะช่วยให้ผู้บริหารทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ระบบการจัดทำบัญชี

เป็นวิธีปฏิบัติทางด้านบัญชีที่ใช้ในการจัดบันทึกรายการค้าที่เกิดขึ้น การเลือกใช้สมุดบัญชี ตลอดจนการสรุปผลและการจัดทำรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีอยู่ 2 ระบบ คือ

ระบบบัญชีเดี่ยว (Single Entry System)

ระบบบัญชีเดี่ยวหรือระบบบัญชีที่ไม่สมบูรณ์ เป็นระบบการจัดทำบัญชีที่บันทึกรายการบัญชีเพียงด้านเดียว โดยจะใช้สมุดเงินสดในการบันทึกรายการรับ-จ่ายเงินและแสดงยอดคงเหลือ การบันทึกรายการค้าจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และสมุดบัญชีที่เลือกใช้จะไม่ครบทุกหมวดหมู่ การแสดงผลกำไรหรือขาดทุนสุทธิของงวดได้มาจากการเปรียบเทียบระหว่างเงินสดรับและเงินสดจ่ายของแต่ละงวดบัญชี ซึ่งการจัดทำบัญชีตามระบบบัญชีเดี่ยวจะทำให้ยากต่อการพิสูจน์ความถูกต้องของการบันทึกรายการและยากต่อการตรวจสอบ

ระบบบัญชีคู่ (Double Entry System)

ระบบบัญชีคู่เป็นวิธีการที่ใช้ปฏิบัติในการบันทึกบัญชี โดยรายการบัญชีแต่ละรายการจะต้องบันทึกทั้งสองด้าน คือ ด้านเดบิต และด้านเครดิตด้วยจำนวนเงินที่เท่ากัน ซึ่งการจัดทำบัญชีตามระบบบัญชีคู่ จะสามารถสรุปผลและจัดทำรายงานทางการเงินได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ สามารถพิสูจน์ความถูกต้องของการบันทึกบัญชีโดยผลรวมของยอดดุลทางด้านเดบิตจะเท่ากับยอดดุลทางด้านเครดิต

เกณฑ์การจัดทำงบการเงิน

ในการบันทึกบัญชีมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบันทึกและจัดทำรายงานรายการที่เกิดขึ้นทางบัญชี ซึ่งโดยทั่วไป มีอยู่ 2 วิธี คือ

เกณฑ์เงินสด (Cash Basis) เป็นวิธีการบัญชีที่รับรู้และบันทึกรายการบัญชีก็ต่อเมื่อได้รับเงินหรือจ่ายเงินไปจริงโดยไม่คำนึงถึงงวดเวลาที่เกี่ยวข้องของรายได้ และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

เกณฑ์คงค้าง (Accrual Basis) เป็นวิธีที่ใช้ในการบันทึกรายการบัญชีและจัดทำงบการเงินตามหลักการบัญชีที่ยอมรับโดยทั่วไป มีหลักเกณฑ์ คือ รายการต่าง ๆ ทางบัญชีจะบันทึกและแสดงในงบการเงินตามงวดที่เกี่ยวข้อง โดยการนำรายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีมารวมคำนวณเป็นรายได้และค่าใช้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น โดยไม่คำนึงถึงว่ากิจการจะได้รับหรือจ่ายเป็นเงินสดไปแล้วหรือไม่ งบการเงินที่จัดทำขึ้นตามเกณฑ์คงค้างจะให้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงและแสดงผลการดำเนินงานของแต่ละงวดเวลาบัญชีได้อย่างเหมาะสม

งบการเงิน

วัตถุประสงค์ในการจัดทำงบการเงิน คือ เพื่อให้ข้อมูลทางการเงินที่แสดงให้เห็นถึงผลการบริหารงานของผู้บริหารกิจการ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ต้องเปิดเผยต่อสาธารณชน และเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินโดยทั่วไป งบการเงินที่สมบูรณ์ควรจัดทำขึ้นในระบบบัญชีคู่ โดยใช้เกณฑ์คงค้าง เป็นการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งถือเป็นหลักปฏิบัติในการรวบรวม จัดบันทึกข้อมูล สรุปผลและจัดทำงบการเงินได้อย่างมีมาตรฐานและมีหลักเกณฑ์ งบการเงินที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย งบดุล และ งบกำไรขาดทุน

งบดุล (Balance Sheet) หมายถึง งบการเงินที่แสดงให้เห็นถึงฐานะทางการเงิน ณ วันใดวันหนึ่งเกี่ยวกับ สินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของกิจการ

งบกำไรขาดทุน (Income Statement) หมายถึง งบการเงินที่แสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานของกิจการสำหรับช่วงระยะเวลาหนึ่งเกี่ยวกับ รายได้ ค่าใช้จ่าย กำไรขาดทุนสุทธิของกิจการ

ส่วนประกอบของงบดุล

สินทรัพย์ (Assets)

ในการทำธุรกิจส่วนร่วมจำเป็นที่ผู้ลงทุนจะต้องมีรายจ่ายที่มีลักษณะเป็นการลงทุน (Capital Expenditure) ซึ่งเป็นรายจ่ายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ หรือผลตอบแทนต่อกิจการมากกว่า 1 รอบระยะเวลาบัญชี รายจ่ายประเภทนี้เรียกว่า สินทรัพย์ ซึ่งต้องแสดงไว้ในงบดุล ในธุรกิจส่วนร่วมรายจ่ายที่มีลักษณะลงทุนยังหมายรวมถึง รายจ่ายที่กิจการได้จ่ายไปในการเพาะปลูก การบำรุงรักษาต้นส้ม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จ่ายไปเพื่อให้ต้นส้มอยู่ในสภาพพร้อมที่จะให้ผลผลิต ซึ่งเป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นในช่วงปีที่ 1-2 ของการเพาะปลูกและเป็นช่วงที่ต้นส้มยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ซึ่งไม่สามารถให้ผลผลิตได้ แต่เมื่อต้นส้มเจริญเติบโตเต็มที่ตั้งแต่ปีที่ 3 เป็นต้นไป ต้นส้มจะสามารถให้ผลผลิตที่ก่อให้เกิดรายได้แก่กิจการมากกว่า 1 รอบระยะเวลาบัญชี รายจ่ายส่วนนี้จะสะสมไว้เป็นต้นทุนของต้นส้มซึ่งถือเป็นรายจ่ายลงทุนรอดัดจำหน่าย และจะตัดจำหน่ายตามประมาณอายุการให้ผลผลิตของต้นส้ม

จากการศึกษาข้อมูลของสวนส้มธรรมชาติประกอบกับการศึกษาของคุณวรพงศ์ ภูมิบ่อกลับ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนในการทำสวนส้ม ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกส้มในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 31 ราย สรุปได้ว่า ในการลงทุนทำสวนส้มมีต้นทุนที่ถือเป็นรายจ่ายที่มีลักษณะ

ลงทุนซึ่งถือเป็นสินทรัพย์ สามารถจัดประเภทได้เป็นสินทรัพย์หมุนเวียน ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน และสินทรัพย์อื่น ดังนี้

สินทรัพย์หมุนเวียน (Current Assets) เป็นสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสด
ขายหรือใช้หมดไปในรอบระยะเวลาบัญชี สินทรัพย์ที่จัดอยู่ในประเภทนี้ เช่น เงินสดและเงินฝาก
ธนาคาร ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือ เป็นต้น

ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (Property, Plant and Equipment) เป็นสินทรัพย์ที่มีไว้ใช้ใน
การดำเนินงาน และมีลักษณะคงทนถาวร สามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่กิจการมากกว่า 1 รอบ
ระยะเวลาบัญชี มีอายุการใช้งานยาวนานและมูลค่าจะลดลงตามการเสื่อมสภาพของสินทรัพย์ที่เกิด
จากการใช้งานในการดำเนินงาน (ยกเว้น ที่ดิน ซึ่งมีอายุการใช้งานไม่จำกัด) หรือที่เรียกว่า การคิดค่า
สึกหรอ หรือค่าเสื่อมราคา (Depreciation) ใช้จ่ายลงทุนในการจัดซื้อสินทรัพย์ประเภทนี้ เพื่อใช้ใน
การทำสวนส้ม ได้แก่ ที่ดิน อาคาร ยานพาหนะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำสวน เช่น
เครื่องสูบน้ำพร้อมตัวปั๊ม ระบบการให้น้ำ เครื่องตัดหญ้า เครื่องพ่นยา ตะกร้าเก็บส้ม จอบ เสียม
 เป็นต้น ซึ่งเครื่องจักรและอุปกรณ์เหล่านี้มีอายุการใช้งานจำกัด แต่สินทรัพย์ดังกล่าวให้ประโยชน์
ในการทำสวนส้มมากกว่า 1 งวดบัญชี หรือ 1 ปีของการเพาะปลูก

การกำหนดมูลค่า (Accounting Valuation) การลงทุนในสินทรัพย์ประเภทที่ดิน
อาคารและอุปกรณ์ มูลค่าหรือราคาทุนของสินทรัพย์จะประกอบไปด้วย

1. ราคาทุนที่ซื้อหรือได้มา และ
2. ค่าใช้จ่ายที่กิจการได้จ่ายไปเพื่อให้สินทรัพย์อยู่ในสภาพที่พร้อมจะใช้งาน หรือ
ค่าใช้จ่ายที่กิจการได้จ่ายไปเพื่อให้ได้สินทรัพย์นั้นมา

การคิดค่าสึกหรอหรือค่าเสื่อมราคา (Depreciation) เป็นการตีราคามูลค่าของสิน
ทรัพย์ที่เสื่อมสภาพ เพื่อตัดเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี ตลอดอายุการใช้งานของสิน
ทรัพย์ที่ได้ประมาณการไว้ วิธีการคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ประเภทที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ที่
นิยมปฏิบัติในปัจจุบัน ได้แก่

1. การคิดค่าเสื่อมราคาในอัตราเปลี่ยนแปลงตามชั่วโมงการทำงานหรือตามจำนวนผลผลิต (SERVICES HOURS OR PRODUCTIVE OUTPUT METHOD) เป็นการคำนวณค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินที่มีราคาตกลงเนื่องจากการใช้งานมากกว่าจะลดลงตามระยะเวลา มีหลักเกณฑ์คำนวณ ดังนี้

$$1.1 \text{ ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วยการผลิต} = \frac{\text{ราคาทุน} - \text{ราคาซาก}}{\text{จำนวนหน่วยที่จะผลิตสินค้าได้}}$$

$$1.2 \text{ ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร} = \text{จำนวนหน่วยที่ผลิตได้ในปีนั้น ๆ} \times \text{ค่าเสื่อมราคาต่อหน่วยการผลิต}$$

2. การคิดค่าเสื่อมราคาในอัตราคงที่ ตามวิธีเส้นตรง (STRAIGHT-LINE METHOD) วิธีนี้เหมาะสำหรับสินทรัพย์ที่มีการเสื่อมสภาพไปตามระยะเวลามากกว่าเสื่อมสภาพเพราะการใช้งาน และเป็นการเสื่อมสภาพเท่ากันทุกปี มีหลักเกณฑ์คำนวณ ดังนี้

$$\text{ค่าเสื่อมราคา} = \frac{\text{ราคาทุน} - \text{ราคาซาก}}{\text{จำนวนอายุการใช้งาน (ปี)}}$$

3. การคิดค่าเสื่อมราคาในอัตราลดลง (DECREASING CHARGE METHOD) วิธีนี้จะมีผลทำให้ค่าเสื่อมราคาในปีแรกสูง ปีต่อ ๆ ไปจะค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ มีวิธีการคิดค่าเสื่อมราคาได้ 3 วิธี คือ

3.1 วิธีผลรวมจำนวนปี (SUM-OF-THE-YEARS-DIGITS METHOD) วิธีนี้ถือว่าประโยชน์ที่ได้จากการใช้สินทรัพย์จะเป็นส่วนกลับกับลำดับปีที่ใช้

3.2 วิธีอัตราคงที่ของราคาตามบัญชีที่ลดลง (THE CONSTANT PERCENTAGE OF DECLINING-BOOK-VALUE METHOD)

3.3 วิธีลดลงทวีคูณ (DOUBLE-DECLINING BALANCE METHOD) วิธีนี้อัตราค่าเสื่อมราคาจะเป็น 2 เท่าของอัตราเส้นตรง และใช้อัตรา 2 เท่านี้คูณราคาตามบัญชีของทรัพย์สิน ณ วันต้นรอบระยะเวลาบัญชี

สินทรัพย์ไม่มีตัวตน (Intangible Assets) เป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง จับต้องไม่ได้ แต่มีมูลค่าและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกิจการในอนาคต

การกำหนดมูลค่า (Accounting Valuation) กำหนดจากราคาซื้อหรือจากจำนวนเงินที่กิจการจ่ายไปเพื่อให้ได้มา

การตัดบัญชี (Amortization) การตัดจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนจะต้องตัดเป็นค่าใช้จ่ายภายในระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่มีอายุจำกัด สินทรัพย์ไม่มีตัวตนประเภทนี้ จะมีข้อกำหนดหรือข้อบังคับถึงกำหนดเวลาในการใช้สินทรัพย์ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร สิทธิการเช่า เป็นต้น สินทรัพย์ประเภทนี้ต้องตัดบัญชีออกจากราคาของสินทรัพย์ตามอายุการใช้งาน และใช้วิธีเส้นตรงในการคำนวณ เพราะสะดวกและง่ายในการปฏิบัติ

2. ประเภทที่มีอายุไม่จำกัด สินทรัพย์ไม่มีตัวตนประเภทนี้ จะมีการใช้งานไปได้ตลอดอายุของกิจการ จึงไม่มีการตัดบัญชีออกจากบัญชีสินทรัพย์

สินทรัพย์อื่น ๆ (Other Assets) หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่สามารถจัดประเภทเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนหรือที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ได้

หนี้สิน (Liabilities)

เป็นการผูกพันของกิจการที่จะต้องมีการชำระเงินในอนาคตตามกำหนดระยะเวลา ในทางบัญชีหนี้สินสามารถแบ่งตามระยะเวลาได้ 2 ประเภท คือ

1. หนี้สินหมุนเวียนหรือหนี้สินระยะสั้น (Current or Short-Term Liabilities) หนี้สินประเภทนี้เป็นหนี้สินที่มีระยะเวลาชำระคืนภายใน 1 รอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของกิจการ หรือภายใน 1 ปี ซึ่งหนี้สินที่จัดอยู่ในประเภทนี้ เช่น เจ้าหนี้การค้า เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร เงินกู้ระยะสั้น ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายต่าง ๆ เป็นต้น

2. หนี้สินระยะยาว (Long-Term Liabilities) หนี้สินประเภทนี้เป็นหนี้สินที่มีระยะเวลาชำระคืนเกินกว่า 1 ปี หรือเกินกว่ารอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของกิจการ ซึ่งหนี้สินที่จัดอยู่ในประเภทนี้ เช่น เงินกู้ยืมระยะยาว เป็นต้น

ทุน (Capital)

เป็นส่วนของผู้เจ้าของกิจการที่ได้นำเงินมาลงทุนในการประกอบธุรกิจ และจากผลกำไรขาดทุนสะสมที่กิจการทำมาได้อันถึงปัจจุบัน

ส่วนประกอบของงบกำไรขาดทุน

รายได้ (Revenue)

การทำสวนส้มโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจำหน่ายผลผลิตเป็นการค้ำนั้น รายได้หลักของธุรกิจนี้เกิดจากการจำหน่ายผลผลิตส้มที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี รายได้ส่วนนี้ทางบัญชีถือเป็นรายได้จากการขายสินค้า ซึ่งเป็นรายได้ที่เกิดจากการประกอบกิจการโดยตรงตามวัตถุประสงค์ที่มีการจัดตั้งกิจการขึ้นมา ส่วนรายได้อื่นที่ไม่ได้เกิดจากดำเนินงานตามปกติของกิจการ หรือจากผลพลอยได้จากการดำเนินงานตามปกติ ทางบัญชีถือเป็น รายได้อื่น ซึ่งต้องแสดงไว้ในงบกำไรขาดทุน

การรับรู้รายได้จากการขายสินค้า

มาตรฐานการบัญชีเรื่องการรับรู้รายได้กำหนดไว้ว่า กิจการต้องรับรู้รายได้จากการขายสินค้าเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขทุกข้อดังต่อไปนี้^{*}

1. กิจการได้โอนความเสี่ยงและผลตอบแทนที่เป็นสาระสำคัญของความเป็นเจ้าของสินค้าให้กับผู้ซื้อแล้ว
2. กิจการไม่เกี่ยวข้องในการบริหารสินค้าอย่างต่อเนื่องในระดับที่เจ้าของพึงกระทำ หรือไม่ได้ควบคุมสินค้าที่ขายไปแล้วทั้งทางตรงและทางอ้อม
3. กิจการสามารถวัดมูลค่าของจำนวนรายได้ได้อย่างน่าเชื่อถือ
4. มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กิจการจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของรายการบัญชีนั้น
5. กิจการสามารถวัดมูลค่าของต้นทุนที่เกิดขึ้นหรือที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากรายการบัญชีนั้นได้อย่างน่าเชื่อถือ

ดังนั้นเมื่อรายได้ถือว่าเกิดขึ้นแล้ว กิจการจะต้องบันทึกบัญชีรับรู้เป็นรายได้ในงบกำไรขาดทุน เพื่อประโยชน์ในการคำนวณกำไรขาดทุนสุทธิ

^{*} สวคคณักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย , มาตรฐานการบัญชี , ฉบับที่ 37 , (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด , 2542) หน้า 7.

ค่าใช้จ่าย (Expenses)

หมายถึง ต้นทุนสินค้าส่วนที่นำมาหักออกจากรายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง เพื่อให้ทราบถึงผลกำไรขาดทุนจากการดำเนินงานของธุรกิจ รายจ่ายในการทำธุรกิจส่วนสัมมนอกจากการขายที่มีลักษณะลงทุน ซึ่งถือเป็นสินทรัพย์ของกิจการแล้ว รายจ่ายอีกส่วนหนึ่งที่กิจการได้จ่ายออกไปเป็นรายจ่าย เพื่อก่อให้เกิดรายได้หรือเพื่อหากำไร (Revenue Expenditure) ซึ่งเป็นต้นทุนสินค้าที่กิจการได้จ่ายออกไป เพื่อก่อให้เกิดรายได้ หรือเป็นรายจ่ายต่าง ๆ ที่กิจการได้จ่ายไปเพื่อให้สินค้าอยู่ในสภาพพร้อมที่จะขาย และเป็นรายจ่ายที่ให้ประโยชน์ในงวดบัญชีที่รายจ่ายนั้นเกิดขึ้น รายจ่ายส่วนนี้ถือเป็นค่าใช้จ่ายที่จะต้องนำไปหักออกจากรายได้ในงวดบัญชีที่รายจ่ายนั้นเกิดขึ้นในงบกำไรขาดทุน รายจ่ายที่ถือเป็นต้นทุนของสินค้าและเป็นรายจ่ายที่จำเป็นต้องจ่ายออกไป เพื่อให้สินค้าอยู่ในสภาพพร้อมที่จะขาย สำหรับการทำการธุรกิจส่วนสัม ได้แก่ รายจ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดรายได้ในแต่ละปีนับตั้งแต่ปีที่ 3 ซึ่งสัมเริ่มให้ผลผลิตเป็นต้นไป ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา ค่าแรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายในการผลิต / จัดสรร เป็นต้น ทั้งนี้รวมถึง ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร ดอกเบี้ยจ่าย และภาษีเงินได้ของกิจการในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น ๆ ด้วย